

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

JORIY AKTIVLARNING TURKUMLANISHI VA BAHOLANISHI: XALQARO TAJIRIBA VA BIZNING AMALIYOT

Talaba Abdusalomov Abdumalik

Joriy aktivlar turkumlanish va baholanish bo'limi, faoliyatning boshqa qismlariga nisbatan juda muhimdir, chunki bu qisqacha tushuncha, o'quvchilarga amaliyotlar va mashg'ulotlar jarayonida ishlatilishi mumkin. Joriy aktivlarni tashkil etish jarayoni juda oddiy, ammo ularga qancha tayyorlash va ulardan nima kutish kerakligi maqsadga muvofiq o'zgaradi.

Joriy aktivlar turkumlanish va baholanish jarayonida, ularga qiymat qo'yilishi uchun bir nechta narsalarga e'tibor berilishi kerak. Ushbu narsalar:

Maqsad va maqsadlarni belgilash. O'quvchilar uchun joriy aktivlarning maqsadi va o'tkazilishi kerak bo'lgan maqsadlarni aniq va to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatish juda muhimdir. Bu o'quvchilar uchun bir muhim tushunchadir, chunki ularga joriy aktivlarga qatnashishdan qanday foyda olinishi va qanday natijalar olinganligi haqida tushuntiradi.

Joriy aktivlarni tashkil etishning qulay shakllari. Joriy aktivlarni o'tkazishda zarur bo'lgan resurslarni (vaqt, moliya, materiallar, joyni, hodisalar va boshqa narsalar) o'quvchilarga qulay shaklda taqdim etish kerakdir. Bu, ularga aktivlarga qatnashishda hujjatlarni tayyorlash va aktivlarni amalga oshirishda qulaylik ta'minlashda yordam beradi.

O'quvchilarga yordam berish. O'quvchilar joriy aktivlarda jiddiy ishga tushirilishi mumkin. Ularga yordam berish uchun, o'qituvchilar va boshqa murabbiylik hodimlari ko'rsatkichlar, aniq yordam va yo'nalishlar taqdim etishlari kerak bo'ladi.

Baholanish esa, aktivlarni amalga oshirish jarayonida qanchalik o'tkazilganligi va o'quvchilarga qanday foyda olinganligi haqida ma'lumot beradi. Baholash, o'quvchilarga o'zlarining o'rganish va rivojlanish darajasini tushunishiga yordam beradi, shuningdek, joriy aktivlarning maqsad va maqsadlari to'g'risida ko'rsatkichlar ham beradi.

Aylanma aktivlar - bu naqd pulga aylantirilishi yoki bir yil ichida yoki oddiy operatsion tsikl ichida ishlatilishi kutilayotgan aktivlar, qaysi biri uzoqroq bo'lsa. Ular kompaniya balansida likvidlik tartibida ko'rsatilgan. Quida aylanma aktivlarning eng keng tarqalgan turlari keltirilgan:

Naqd pul va naqd pul ekvivalentlari: Bu kassadagi naqd pul, mayda pul mablag'lari va qisqa muddatli investitsiyalar, masalan, g'aznachilik veksellari va pul bozori fondlari.

Qimmatli qog'ozlar: Bu qimmatli qog'ozlar, obligatsiyalar va investitsiya fondlari kabi bozorda osongina sotilishi mumkin bo'lgan qisqa muddatli investitsiyalar.

Debitorlik qarzlari: Bu kompaniyaning mijozlari tomonidan kreditga sotilgan tovarlar yoki xizmatlar uchun qarz miqdori.

Inventarizatsiya: Bu kompaniya xomashyosi, tugallanmagan ishlab chiqarish va sotish uchun mavjud bo'lgan tayyor mahsulotlar qiymatini o'z ichiga oladi. Oldindan to'langan xarajatlar: Bu oldindan to'langan va kelajakda sarflanadigan xarajatlar, masalan, oldindan to'langan ijara, sug'urta va obunalar.

Boshqa joriy aktivlar: Bu yuqoridagi toifalarga tasniflana olmaydigan har qanday boshqa aylanma aktivlarni o'z ichiga oladi, masalan, oldindan to'langan soliqlar va depozitlar. Yetarli likvidlikni saqlab qolish va qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish uchun kompaniyaning joriy aktivlarini samarali boshqarishi muhim ahamiyatga ega. Aylanma aktivlarni baholash kompaniyaning moliyaviy salomatligi va samaradorligini aniqlash uchun muhimdir. Aylanma aktivlarni baholash ularning adolatli bozor qiymati bo'yicha amalga oshiriladi, ya'ni tayyor xaridor o'zaro kelishuvda aktiv uchun tayyor sotuvchiga to'laydigan narxdir.

Quida joriy aktivlarni baholashning umumiy usullari keltirilgan:

Pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari: Bu aktivlar odatda nominal qiymati bo'yicha baholanadi, ya'ni ularning dastlabki qiymati. Buning sababi shundaki, pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari yuqori likvidli va osonlik bilan naqd pulga aylantirilishi mumkin.

Bozor qimmatli qog'ozlari: Bozor qimmatli qog'ozlari odatda adolatli bozor qiymati bo'yicha baholanadi, ya'ni ular ochiq bozorda sotilishi mumkin bo'lgan narx.

Debitorlik qarzlari: debitorlik qarzlari mijozlardan undirilishi kutilayotgan sof realizatsiya qiymati bo'yicha baholanadi. Ushbu qiymat debitorlik qarzlarning umumiy miqdoridan har qanday taxminiy umidsiz qarzlarni chegirib tashlash yo'li bilan aniqlanadi.

Tovar-moddiy zaxiralar: Tovar-moddiy zaxiralar eng kam tannarx yoki sof sotish qiymati bo'yicha baholanadi. Xarajat birinchi kiruvchi, birinchi chiqadi (FIFO), oxirgi kiruvchi, birinchi chiqadi (LIFO) yoki o'rtacha (AVECO) o'rtacha xarajat usuli yordamida aniqlanishi mumkin.

Oldindan to'langan xarajatlar: Oldindan to'langan xarajatlar dastlabki qiymati bo'yicha baholanadi, ya'ni oldindan to'langan summa.

Boshqa aylanma aktivlar: Boshqa aylanma aktivlar aktivning xususiyatiga qarab adolatli bozor qiymati yoki sof sotish qiymati bo'yicha baholanadi. Umuman olganda, joriy aktivlarni baholash moliyaviy hisobot va qarorlar qabul qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Aylanma aktivlarni to'g'ri baholash orqali kompaniya o'zining moliyaviy holatini yaxshiroq tushunishi va faoliyati va investitsiyalari bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishi mumkin.

Aylanma aktivlar kompaniyaning moliyaviy holatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ularni boshqarish qisqa muddatli majburiyatlarni bajarish uchun etarli likvidlikni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Joriy aktivlarni boshqarish bo'yicha xalqaro tajriba shuni ko'rsatdiki, quidagi amaliyotlar samarali bo'lishi mumkin:

Naqd pulni boshqarish: Naqd pulni boshqarish kompaniyaning o'z majburiyatlarini bajarish uchun etarli pul mablag'lari mavjudligini ta'minlash uchun pul mablag'lari qoldig'i va pul mablag'larining kirib kelishi va chiqishi monitoringini o'z ichiga oladi. Xalqaro kompaniyalar ko'pincha pul mablag'larini birlashtirishdan foydalanadilar, bu ularga naqd pul qoldiqlarini birlashtirish va pul mablag'larini boshqarishni optimallashtirish imkonini beradi.

Debitorlik qarzlari boshqarish: Xalqaro kompaniyalar ko'pincha mijozlar tomonidan to'lanmaslik xavfini boshqarish uchun kredit sug'urtasidan foydalanadilar. Shuningdek, ular potentsial mijozlarning kredit qobiliyatini baholash va kredit limitlarini belgilash uchun kredit tahlili vositalaridan foydalanadilar.

Inventarizatsiyani boshqarish: Xalqaro kompaniyalar ko'pincha inventarizatsiya darajasini optimallashtirish va tashish xarajatlarini kamaytirish uchun inventarizatsiyani boshqarish tizimlaridan foydalanadilar. Shuningdek, ular inventarizatsiya darajasini minimallashtirish va samaradorlikni oshirish uchun inventarizatsiyani o'z vaqtida boshqarishdan foydalanadilar.

Aylanma kapitalni boshqarish: Xalqaro kompaniyalar aylanma mablag'lar darajasini optimallashtirish uchun ko'pincha aylanma mablag'larni boshqarish usullaridan foydalanadilar. Bu kompaniyaning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish uchun etarli likvidlikka ega bo'lishini ta'minlash uchun kreditorlik va debitorlik qarzlari, inventarizatsiya va pul qoldiqlarini boshqarishni o'z ichiga oladi.

Texnologiya: Xalqaro kompaniyalar ko'pincha o'zlarining joriy aktivlarini samaraliroq boshqarish uchun texnologik echimlardan foydalanadilar. Bunga korxonalar resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlari, inventarlarni boshqarish dasturlari va pul mablag'larini boshqarish tizimlaridan foydalanish kiradi.

Xulosa

Bugun O'zbekistonimiz bosib o'tgan mustaqil taraqqiyot yo'lini xolisona baholar ekanmiz, o'tgan davr mobaynida biz erishgan, dunyo jamoatchiligi tan olgan olamshumul yutuq va marralar, avvalambor, izchil rivojlanayotgan iqtisodiyotimiz va uning barqaror o'sish sur'atlari, aholi farovonligining yildan-yilga oshib, jahon hamjamiyatida mamlakatimiz obro'-e'tiborining tobora yuksalib borayotgani – bularning barchasi Konsituziyamizning asosiga qo'yilgan, chuqur va puxta o'ylangan maqsad, prinsip va normalarning hayotbaxsh samarasi, desak, hech qanday mubolag'a bo'lmaydi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning izchil rivojlanib borishini ta'minlash orqali biz mamlakatimizda jamiyatimizning ijtimoiy- siyosiy tayanchi va poydevori bo'lgan o'rta sinfnig shakllanishiga va uning tobora mustahkam bo'lib borishiga erishmoqdamiz.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarning samarasi ko'p jihatdan korxonalarining rivojlanish darajasiga bog'liq. Mamlakatimiz ijtimoiy – iqtisodiy imkoniyatlarini yuksaltirishda ishlab chiqarish korxonalarining ahamiyati katta. Uning asosiy maqsadi mahsulot ishlab chiqarish va iste'molchilarga yetkazib berish tizimining maqsadga muvofiq, bir me'yorda barqaror ishlashini ta'minlash, pirovardida mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlash, aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qilishdan iborat. Bozor iqtisodiyoti talablariga javob bera oladigan iqtisodiy mexanizmlarni yaratish, mahsulotlar sifatini oshirish, ishlab chiqarishning eng maqbul shakllarini vujudga keltirish, mahsulotlar tannarxini arzonlashtirishga intilish bugungi kunda har bir xo'shjalik yurituvchi sub'ektning eng dolzrab masalalardan hisoblanadi.

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida" gi Qonuni. №404. 2016 yil 13 aprel
2. O'zbekiston Respublikasi «Auditorlik faoliyati to'g'risida» gi Qonuni (yangi tahrir). - T.: 2000 yil (o'zgartirish va qo'shimchalar bilan).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga eng asosiy va dolzarb siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy masalalar va jamiyatni demokratik rivojlantirish bo'yicha Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr'.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni kengaytirish va ichki bozorni to'ldirish yuzasidan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. 2009 yil 26 yanvar, PQ-1047-son.
5. O'zbekiston Respublikasining "Xususiy korxonalar to'g'risida"gi 2003 yil 11 dekabrda Konuni. // Solik va bojxona xabarlari, 2004 yil 10 fevral, №6.
6. Abdullaev R.A. Buxgalterskiy uchastki audit. izd. "IQTISOD MOLIYA". Toshkent. 2010
7. "Bozor, pul va kredit" jurnal. –T.: 2010-2012 yillar.
8. Ibragimov A.K. Ishlab chiqarish harajatlarini hisobga olish va audit: Iqtisod fanlari doktori ... dissertatsiya avtoreferati. - T.: O'zR BMA, 2018 - 32 b.
9. O'razov K.B. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida buxgalteriya hisobining kontseptual masalalari K.B. Urazov. - T.: Fan nashriyoti, 2015.
10. Shoalimov A.X., Tojiboeva SH.A. Moliyaviy va Boshqaruv tahlili. O'quv qo'llanma, TDIU:2021-280 b
11. www.gov.uz.
12. www.mf.uz
13. www.stat.uz
14. www.lex.uz